

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Hazırladıkları Etkinlik Planlarında Sosyal ve Duygusal Gelişim Alanına Yer Verme Düzeyi

The Level of Including Zones of Social and Emotional Development in the Activity Plans of Pre-School Teachers

Emine KIZILTAŞ *

Eren ERTÖR **

Abdülhamit KARADEMİR ***

Öz: Bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim kurumlarında hazırladıkları planlarda hangi sosyal ve duygusal becerilere ne sıklıkla yer verdiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada belirlenen amaç doğrultusunda nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın verilerini Ağrı ili merkez ilçedeki bağımsız anaokullarında çalışan 38 okul öncesi öğretmenin 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde hazırlayarak uyguladıkları etkinlik planlarından doküman inceleme yöntemi ile edinilen veriler oluşturmaktadır. Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak çözümlenmiş ve elde edilen sonuçlar frekanslar halinde tablolarla verilmiştir. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin etkinlik planlarında çocuklar için en çok “kendisini yaratıcı yollarla ifade eder, kendisine ait özellikleri tanıtır, değişik ortamlardaki kurallara uyar ve bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar” kazanımlarına yer verdikleri görülmüştür. Etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişimle ilgili olarak en çok “duygu düşünce ve hayallerini özgün yollarla ifade eder, adını ve/veya soyadını söyler” göstergelerine yer verildiği görülmüştür. Öğretmenlerin sosyal ve duygusal gelişimle ilgili en az yer verdikleri göstergeler ise “evin adresini söyler, telefon numarasını söyler, gerekli zamanlarda uzlaşmacı davranır, sanat eserleri ile ilgili duygularını açıklar ve başkalarının haklarını korumak için ne yapması gerektiğini söyler” göstergeleridir.

Anahtar sözcükler: Okul Öncesi Eğitim, Sosyal ve Duygusal Gelişim, Etkinli Planı, Kazanım

Abstract: The object of this study was to determine how often and which social and emotional skills are included in the plans prepared by preschool teachers in preschool education institutions. A case study among qualitative research designs was used in the direction to the purpose determined in this research. Data for this study was obtained through using the document analysis method regarding the activity plans prepared and applied by 38 pre-school teachers working in independent kindergartens in the central district of Ağrı Province. The data includes activity plans for the spring term of the 2014-2015 academic year. The data obtained was analyzed using content analysis and the results are given with frequencies in tables. As a result of this research, it was found that the pre-school teachers include achievements such as *s/he expresses himself/herself with creative ways, s/he introduces his/her characteristics, s/he obeys the rules in different environments and s/he explains the emotions of others related to an event or situation the most for the children in the activity plans, and s/he realizes the value of artworks, s/he solves his/her problems with others, s/he introduces the characteristics of his/her family the least*. It was found that preschool teachers include achievements such as *s/he expresses his/her emotions, thoughts and dreams in unique ways, s/he can tell his/her name and/or surname related to social and emotional development the most; and s/he can tell his/her home address, s/he can tell his/her phone number, s/he becomes agreeable when necessary, s/he expresses his/her feelings related to artworks and s/he can tell what to do to defend the rights of others*.

Keywords: Preschool, Social and Emotional Development, Activity Planning, Achievement

* Dr. Öğr. Ü., Ağrı İbrahim Çeçen Üni., SHMYO Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizm. Blm., Ağrı. ekiziltas@agri.edu.tr

** Öğr. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üni., SHMYO Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizm. Blm., Ağrı. eertor@agri.edu.tr

*** Dr. Öğr. Ü., Muş Alparslan Üni., Eğitim Fak., Okul Öncesi Eğitimi ABD., Muş. a.karademir@alparslan.edu.tr

Okul öncesi eğitim dönemi eğitimcilerine göre; çocukların ihtiyaçları ve becerilerine uygun öğrenme ortamları oluşturulmalı ve çocuklar desteklemelidirler. Öğrenmenin çok erken yaşlarda başladığı düşünüldüğünde, iyi bir bakım ve eğitim birbirinin tamamlayıcı durumundadır. Dikkatli bir planlamayla, çocukların deneyimleri geliştirmeli, uygun müdahalelerle çocuklara fırsatlar sunulmalıdır. Ancak bu noktada çocukların bireysel farklılıkları göz ardı edilmeden bireysel öğrenme hızları kişisel olarak dikkate alınarak gelişimsel özelliklere yönelik içerikler oluşturulmalıdır. Bireysel özelliklerin yanı sıra kültürel ve fiziksel çeşitliliğe de saygı duyularak önyargılardan uzak bir tutum sergilenmelidir. Eğitimciler çocuklarını yakından tanımalı ve gerekli durumlarda ailelerle yakın ilişkiler kurarak ilk elden çocuk hakkında bilgi edinmeye çalışmalıdır. Bununla birlikte çocukların her anına eşlik edebilecek yöntemleri kullanarak onlarla birlikte teşvik edici ve cesaretlendirici etkinliklerde bir arada oynatılmış deneyimler yaşamalıdır. Araştırmalar, çocukların temel becerileri edinmelerinde geniş çerçeveli deneyimlerin önemli olduğunu göstermiştir (Elkinson & Elkinson 2000; Gregoriadis & Grammatikopoulos 2013). Çocukların öğrenmelerinde içerik, dikkatli bir şekilde planlanmalı, çocuklara sunulan tecrübeler ve süreç içindeki rolleri önemsenmelidir. Çünkü çocukların geçmiş yaşantıları, değerleri ve inançları onların öğrenmesini etkilemektedir (Curtis 2002).

Yapılan çalışmalarda okul öncesi eğitim programlarında bulunması gereken unsurlar ise şöyle belirtilmiştir. Drummond'a göre (1993) öğretmenlerin hazırlaması gereken eğitim programları, bir çocuğun yaş ve gelişimine uygun kavramlar, bilgi, tutum ve becerileri, Ball'a göre ise (1994), çocukların öğrenmesi gereken tüm etkinlikleri ve deneyimleri (planlı ve planlanmamış, formal ve informal, açık ve gizli) içermelidir. Curtis'e göre ise (2002) en geniş anlamda programın öğrenme sürecinin; bir çocuğun nasıl öğrendiği, ne zaman öğrendiği, nerede ve niçin öğrendiğini de kapsayacak şekilde organize edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Program, çocukların herhangi bir yetişkin müdahalesi olmadan oyunlarını özgürce oynamaları için fırsatlar sunmalıdır. Kimsenin sorumlu olmadığı bu durumlarda çocuklar işbirliği yapmayı, izin almayı, kendini savunmayı, kendi kendini değerlendirmeyi ve grupla etkileşim dinamiklerinden hoşnut olmayı öğrenmektedir (Rivers *et al.* 2013). Çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarında aile dışındaki yetişkinlerle etkili bir etkileşim kurabilmekte daha da önemlisi akran gruplarıyla sosyalleşmekte, dünya hakkında daha fazla tartışma ve öğrenme olanağı bulabilecek biçimde öğrenme ortamı düzenlenmelidir (Rivers *et al.* 2013). Aynı zamanda program hazırlanırken aile katılım çalışmalarına da yer verilmelidir. Burada unutulmaması gereken şey çocuğun aile içinde kabul edilebilir davranışlarının ve edindiği sosyal becerilerin farklı ortamlarda kabul edilenden çok farklı olabileceğidir (Rivers *et al.* 2013). Bu nedenlerden dolayı çocuğa model olarak kurum ve aile ortamında ortak amaçların ve yaklaşımların benimsenerek sergilenmesi gereklidir (OBADER 2013).

Sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi, erken öğrenme ve gelişimin önemli bir bileşenidir ve okul öncesi eğitim programları gelişmekte olan çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak için geleneksel bilişsel becerilerden daha fazla sosyal ve duygusal becerilere odaklanmalıdır (Zigler & Bishop-Josef 2006). Aslında okul öncesi öğretmenleri çocukların sosyal ve duygusal becerilerine diğer becerilerinden daha fazla önem vermektedirler (Boyd *et al.* 2005). Ancak birçok çocuk yeterli sosyal ve duygusal beceriye sahip olmadan okul öncesi eğitim kurumlarına gelmekte (Blair 2002; Eisenberg *et al.* 2004; McClelland *et al.* 2007) ve özellikle düşük gelirli ailelerin çocukları bu becerilerden daha yoksun olarak eğitime başlamaktadır (Howse *et al.* 2003).

Çocuklara erken yaşlardan itibaren okul öncesi eğitim kurumlarında; kendisini ve çevresini tanıması gerektiği, kendisine verilen görevi ve sorumluluğun üstesinden gelmek için birçok yol deneyebileceği bundan dolayı asla pes etmeden kendine olan güveni hiç kaybetmemesi gerektiği

öğretilmeye çalışılır. MEB Okulöncesi Eğitim Programına bakıldığında çocukların sosyal duygusal anlamda bu kazanımların yanında; sosyal uyum, çevreyle işbirliği ve yardımlaşma, başkalarının duygularını anlama ve kendi duygularını en etkili yolla ifade etme, kültürel farklılıklara ve düşüncelere saygı vb. kazanımların yer alması (MEB 2013) çocukları gelecek yaşama hazırlama konusunda eğitimcilerin sosyal ve duygusal gelişim alanında sorumluluklarının ağır olduğunu açıkça göstermektedir. Bununla birlikte çocukların erken dönemde kazandıkları sosyal deneyimler onların sonraki yaşamlarının önemli bir yordayıcı olacaktır. örneğin akranları tarafından reddedilen çocuklar büyük bir olasılıkla ergenlikte ve yetişkinlikte suç yönelik davranışlara karışmakta (Kupersmidt & Coie 1990), okuldan atılmakta, 18 yaşın altında işsiz kalabilmekte (Fergusson *et al.* 2000) ve şiddete maruz kalabilmektedirler (Tremblay *et al.* 1992). Bu yüzden okul öncesi öğretmenlerinin küçük çocuklar için hazırladıkları etkinliklerin niteliklerinin ve bu etkinliklerde sosyal ve duygusal becerilere ne derecede yer verdiklerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmalar okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların küçük yaşlardan itibaren her gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal ve duygusal gelişiminin desteklenmesinde de önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur (Wang *et al.* 2008; Han 2012; Hollingsworth & Winter 2013). Fakat okul öncesi öğretmenlerinin erken çocukluk programı uygulamaları, nitelik ve çerçeve bakımından büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Ayrıca uygulanan programların hiçbiri çocukların akademik, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını etkili bir şekilde karşılamamaktadır (Pianta *et al.* 2009). Bunun yanı sıra çocukların olumlu davranışlar edinmelerine katkı sağlamak için programın hangi öğelerinin okul öncesi eğitim programlarına dahil edilmesi gerektiği konusunda da tartışmalar devam etmektedir (Rivers *et al.* 2013). Bazı araştırmalar okul öncesi eğitim döneminde kazanılan akademik becerilerin (matematiksel kavramlar gibi) sonraki akademik başarıların güçlü bir yordayıcısı olduğunu desteklerken (Duncan *et al.* 2007), bazı araştırmalar ise çocukların akademik bir programa başlamadan önce sosyal ve duygusal becerilerinin uygulamalı olarak geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır (McClelland *et al.* 2000).

Alan yazın incelendiğinde okul öncesi dönemde çocukların sosyal becerileri erken yaşlarda edinmelerinin ne kadar önemli olduğunu gösteren uluslararası (Ladd 1990; Ladd *et al.* 1996; Masten & Coatsworth 1998; Elkinson & Elkinson 2000; Rubin *et al.* 2006; Lillvist *et al.* 2009; Whitted 2011; Serpell & Mashburn 2012; Bikos & Gregoriadis 2012; Gregoriadis & Grammatikopoulos 2013; Santrock 2014) ve ulusal (Kuru-Turaşlı 2006; Seven 2006; Eraslan-Çapan 2006; Dereli 2008; Gülay 2008; Özbey 2009; Ceylan 2009; Günindi 2010; Ayyıldız 2011; Özdemir-Topaloğlu 2013; Pekdoğan 2016) pek çok araştırma bulunmaktadır. Fakat okul öncesi öğretmenlerinin çocuklar için hazırladıkları eğitim planlarında sosyal ve duygusal becerilere ne derece yer verdiğini gösteren bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin okul öncesi eğitim kurumlarında hazırladıkları eğitim planlarında hangi sosyal ve duygusal becerilere ne sıklıkla yer verdiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın bu eksikliği giderek alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma problemi

Okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim alanına yer verme düzeyi nedir?

Alt Problemler:

1. Okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili kazanımlara yer verme düzeyi nedir?
2. Okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal

gelişim ile ilgili göstergelere yer verme düzeyi nedir?

3. Okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili etkinliklere yer verme düzeyi nedir?

4. Okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili etkinlik biçimlerine yer verme düzeyi nedir?

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum incelemesi kullanılmıştır (Cohen & Manion 1992; Yıldırım & Şimşek 2006). Durum incelemesi araştırmada hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım & Şimşek 2006). Burada ki asıl amaç ise incelenen durumu etraflıca tanımlamak ve açıklamaktır. Bu nedenle bu araştırmada doküman incelemesi yoluyla veri toplanmıştır.

Veri Kaynağı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri kaynağını Ağrı ili merkez ilçedeki bağımsız anaokullarında çalışan 38 okul öncesi öğretmenin 2014-2015 bahar döneminde hazırladıkları etkinlik planı oluşturmaktadır. Öğretmenler planlarını 2013 yılında MEB tarafından uygulamaya konulan program kitabını temel alarak oluşturmuşlardır. Çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde hazırlayarak uyguladıkları etkinlik planları incelenmiştir. Etkinlik planları etkinlik türlerine göre kategorize edilerek kullanılan kazanım ve göstergeleri ham veri olarak toplamışlardır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır. Araştırmada sosyal ve duygusal becerilerin, etkinlik planlarında tekrar etme dereceleri, kazanım ve göstergeler, etkinlik türleri olarak kodlanmış ve frekans dağılımları çıkarılmıştır. Araştırmada verilerin güvenilirliği için araştırmacılar ve okul öncesi eğitim alanında uzman iki kişi tarafından yapılan kodlamalar üzerinde Miles ve Huberman tarafından geliştirilen, Güvenirlik= Görüş Birliği/ Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı X 100 formülü uygulanmıştır. Bu formüle göre kodlamalar arasındaki uyum yüzdesi %86.05 olarak hesaplanmıştır (Miles & Huberman 1994 akt. Yüksel 2011, 182).

Bulgular

Tablo 1’de okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili kazanımlara yer verme düzeyi sunulmuştur.

Tablo 1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Hazırladıkları Etkinlik Planlarında Sosyal ve Duygusal Gelişim ile İlgili Kazanımlara Yer Verme Düzeyi

Kazanımlar	F
1. “Kendisine ait özellikleri tanıtır”	455
2. “Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır”	81
3. “Kendini yaratıcı yollarla ifade eder”	594
4. “Bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar”	418
5. “Bir olay ya da durumla ilgili olumlu/ olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir”	199
6. “Kendisinin ve başkalarının haklarını korur”	133
7. “Bir işi ya da görev başarmak için kendini güdüler”	207
8. “Farklılıklara saygı gösterir”	157
9. “Farklı kültürel özellikleri açıklar”	137

10. "Sorumluluklarını yerine getirir"	379
11. "Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır"	156
12. "Değişik ortamlardaki kurallara uyar"	444
13. "Estetik değerleri korur"	106
14. "Sanat eserlerinin değerini fark eder"	31
15. "Kendine güvenir"	313
16. "Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar"	174
17. "Başkalarıyla sorunlarını çözer"	46

Tablo 1'e göre okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili en çok yer verdikleri kazanımların "*kendisini yaratıcı yollarla ifade eder, kendisine ait özellikleri tanıtır, değişik ortamlardaki kurallara uyar ve bir olay ya da duruma ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar*" olduğu görülmektedir. En az yer verdikleri kazanımların ise "*sanat eserlerinin değerini fark eder, başkalarıyla sorunlarını çözer ve ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır*" olduğu görülmektedir. Tablo 1'e göre okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişimle ilgili kazanımlara dengeli bir şekilde yer vermedikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bazı kazanımlara sıklıkla yer verirken bazılarında çok az yer verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 2'de okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili göstergelere yer verme düzeyi sunulmuştur.

Tablo 2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Hazırladıkları Etkinlik Planlarında Sosyal ve Duygusal Gelişim ile İlgili Göstergelere Yer Verme Düzeyi

Göstergeler (G)	f
Kazanım 1. G 1. "Adını ve /veya soyadını söyler"	187
Kazanım 1. G 2. "Yaşını söyler"	121
Kazanım 1. G 3. "Fiziksel özelliklerini söyler"	75
Kazanım 1. G 4. "Duyuşsal özelliklerini söyler"	72
Kazanım 2. G 1. "Anne/babasının adını, soyadını mesleğini vb. söyler"	40
Kazanım 2. G 2. "Anne/babasının saç rengi, boyu, göz rengi gibi özelliklerini söyler"	23
Kazanım 2. G 3. "Teyze/amca gibi yakın akrabalarının isimlerini söyler"	11
Kazanım 2. G 4. "Telefon numarasını söyler"	5
Kazanım 2. G 5. "Evin adresini söyler"	2
Kazanım 3. G 1. "Duygu, düşünce ve hayallerini özgün yollarla ifade eder"	287
Kazanım 3. G 2. "Nesneleri alışılmışın dışında kullanır"	153
Kazanım 3. G 3. "Özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur"	154
Kazanım 4. G 1. "Başkalarının duygularını söyler"	146
Kazanım 4. G 2. "Başkalarının duygularının nedenlerini söyler"	146
Kazanım 4. G 3. "Başkalarının duygularının sonuçlarını söyler"	126
Kazanım 5. G 1. "Olumlu/ olumsuz duygularını olumlu sözel ifadeler kullanarak açıklar"	124
Kazanım 5. G 2. "Olumsuz duygularını olumlu davranışlarla gösterir"	75
Kazanım 6. G 1. "Haklarını söyler"	47
Kazanım 6. G 2. "Başkalarının hakları olduğunu söyler"	56
Kazanım 6. G 3. "Haksızlığa uğradığında neler yapabileceğini söyler"	10
Kazanım 6. G 4. "Başkalarının haklarını korumak için ne yapması gerektiğini söyler"	20
Kazanım 7.G 1. "Yetişkin yönlendirmesi olmadan bir işe başlar"	122
Kazanım 7.G 2. "Başladığı iş zamanında bitirmek için çaba gösterir"	88
Kazanım 8.G 1. "Kendisinin farklı özellikleri olduğunu söyler"	70

Göstergeler (G)	f
Kazanım 8. G 2. "İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler"	60
Kazanım 8. G 3. "Etkinliklerde farklı özellikteki çocuklarla birlikte yer alır"	27
Kazanım 9. G 1. "Kendi ülkesinin kültürüne ait özellikleri söyler"	60
Kazanım 9. G 2. "Kendi ülkesinin kültüre ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler"	37
Kazanım 9. G 3. "Farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler"	40
Kazanım 10. G 1. "Sorumluluk almaya istekli olduğunu gösterir"	154
Kazanım 10. G 2. "Üstlendiği sorumluluğu yerine getirir"	133
Kazanım 10. G 3. "Sorumluluklar yerine getirilmediğinde olası sonuçları söyler"	92
Kazanım 13. G 3. "Çevredeki güzelliklere değer verir"	42
Kazanım 14. G 1. "Sanat eserlerinde gördüklerini ve işittiklerini söyler"	8
Kazanım 14. G 2. "Sanat eserleri ile ilgili duygularını açıklar"	7
Kazanım 14. G 3. "Sanat eserlerinin korunmasına özen gösterir"	16
Kazanım 15. G 1. "Kendine ait beğendiği ve beğenmediği özelliklerini söyler"	68
Kazanım 15. G 2. "Grup önünde kendini ifade eder"	121
Kazanım 15. G 3. "Gerektiği durumlarda farklı görüşlerini söyler"	90
Kazanım 15. G 4. "Gerektiğinde liderliği üstlenir"	34
Kazanım 16. G 1. "Toplumda farklı rol ve görevlere sahip kişiler olduğunu söyler"	89
Kazanım 16. G 2. "Aynı kişinin farklı rol ve görevleri olduğunu söyler"	85
Kazanım 17. G 1. "Başkaları ile sorunlarını onlarla konuşarak çözer"	11
Kazanım 17. G 2. "Arkadaşlarıyla sorunlarını çözemediği zamanlarda yetişkinlerden yardım ister"	30
Kazanım 17. G 3. "Gerekli zamanlarda uzlaşmacı davranır"	5

Tablo 2 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişimle ilgili en çok kazanım 3'te gösterge 1'de "*duygu düşünce ve hayallerini özgün yollarla ifade eder*" kazanım 1'de gösterge 1 "*adını ve/veya soyadını söyler*" kazanım 10'da gösterge 1 "*sorumluluk almaya istekli olduğunu gösterir*" ve kazanım 3'te gösterge 3 "*özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur*" yer verdikleri görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin sosyal ve duygusal gelişimle ilgili en az yer verdikleri göstergelerin kazanım 2'de gösterge 5 "*evin adresini söyler*", gösterge 4 "*telefon numarasını söyler*", kazanım 17'de gösterge 3 "*gerekli zamanlarda uzlaşmacı davranır*", kazanım 14'te gösterge 2 "*sanat eserleri ile ilgili duygularını açıklar*" gösterge 1 "*sanat eserlerinde gördüklerini ve işittiklerini söyler*" ve kazanım 6'da gösterge 4 "*başkalarının haklarını korumak için ne yapması gerektiğini söyler*" olduğu görülmektedir.

Tablo 2'ye göre öğretmenlerin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili göstergelere dengeli bir biçimde yer vermedikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bazı göstergelere sıklıkla yer verdiği görülürken, bazılarında yer verme düzeylerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Tablo 3'te okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili etkinliklere yer verme düzeyi sunulmuştur.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Hazırladıkları Etkinlik Planlarında Sosyal ve Duygusal Gelişim ile İlgili Etkinliklere Yer Verme Düzeyi

Etkinlik Çeşidi	f
Sanat Etkinliği	830
Türkçe Etkinliği	1079
Drama Etkinliği	486
Fen Etkinliği	499
Matematik Etkinliği	62
Alan Gezisi Etkinliği	61

Hareket Etkinliği	80
Müzik Etkinliği	535
Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinliği	516
Oyun Etkinliği	749

Tablo 3 incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili etkinliklere en çok Türkçe, sanat, oyun, müzik, okuma yazmaya hazırlık, fen ve drama etkinliğinde yer verdiği görülmektedir. Öğretmenlerin sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili etkinliklere en az ise; alan gezisi, hareket etkinliği ve matematik etkinliğinde yer verdikleri görülmektedir.

Tablo 4'te okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili etkinlik biçimlerine yer verme düzeyi sunulmuştur.

Tablo 4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Hazırladıkları Etkinlik Planlarında Sosyal ve Duygusal Gelişim ile İlgili Etkinlik Biçimlerine Yer Verme Düzeyi

Etkinlik Biçimi (Şekli)	F
Bireysel Etkinlikler	1101
Bütünleştirilmiş (Büyük-Küçük) Grup Etkinliği	1529
Büyük Grup Etkinliği	410
Küçük Grup Etkinliği	410

Tablo 4 incelendiğinde; okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili uygulanan etkinliklerin biçimleri incelendiğinde en çok bütünleştirilmiş (büyük-küçük) grup etkinliklerine yer verdikleri, en az ise bağımsız büyük ve küçük grup etkinliklerine yer verdikleri görülmektedir.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim alanı ile ilgili kazanım ve göstergelere oldukça farklı düzeylerde yer verdikleri görülmüştür. Etkinlik planlarında en çok *kendisini yaratıcı yollarla ifade eder, kendisine ait özellikleri tanıtır, değişik ortamlardaki kurallara uyar ve bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar*, kazanımlarına yer verdikleri görülmektedir. En az yer verdikleri kazanımlar ise *sanat eserlerinin değerini fark eder, başkalarıyla sorunlarını çözer, ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır*, kazanımlarıdır. Araştırmalarda okul öncesi öğretmenlerinin sınıfta sosyal ve duygusal beceriler konusunda yaptıkları etkinliklerin son derece değerli olduğu vurgulanmasına rağmen (Rimm-Kaufman *et al.* 2000), eğitimcilerin bu tür becerilerin geliştirilmesini desteklemek için belirli uygulama, yöntem ve stratejilerden genellikle yoksun oldukları belirtilmektedir (Hemmeter *et al.* 2008). Araştırma sonuçları, çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin etkinliklerinde sosyal ve duygusal gelişimle ilgili diğer kazanımlara neden daha az yer verdiklerinin bir açıklayıcısı ve yordayıcısı olabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişimle ilgili en çok duygu düşünce ve hayallerini özgün yollarla ifade eder, adını ve/veya soyadını söyler, sorumluluk almaya istekli olduğunu gösterir, özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur göstergelerine yer verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin sosyal ve duygusal gelişimle ilgili en az yer verdikleri göstergeler ise evin adresini söyler, telefon numarasını söyler, gerekli zamanlarda uzlaşmacı davranır, sanat eserleri ile ilgili duygularını açıklar, sanat eserlerinde gördüklerini ve işittiklerini söyler şeklindedir. Çocukların sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmek için farklı ülkelerde uygulanan programlarda (Denham & Burton 2003; Barnett *et al.* 2008; Webster-Stratton *et al.* 2008) daha çok kendisinin ve başkalarının davranışlarının, duygularının ve düşün-

celerinin farkında olma, sorumluluk alma, davranış yönetimi gibi beceriler üzerinde durulduğu görülmüştür. Bu sonuç araştırmada öğretmenlerin bazı kazanımlara neden daha çok yer verdikleri sonucunu desteklemektedir.

Öğretmenlerin etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişime sıklıkla Türkçe ve sanat etkinliklerinde yer verdikleri, en az ise alan gezisi ve matematik etkinliklerinde yer verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin planlarında sosyal ve duygusal gelişime en çok bütünleştirilmiş etkinlik biçiminde yer verdikleri görülmüştür. Bu noktada MEB Okul Öncesi Eğitimi Programı Kazanım ve Göstergelere Aylık Eğitim Planlarında Yer Verme Durumu Çizelgesinden yeterince yararlanılmadığı sonucu da ortaya çıkmaktadır. Aksi halde okul öncesi öğretmenlerinin hazırladığı etkinlik planlarında kazanım ve göstergelerin dengeli dağılması beklenmektedir. Tespit edilen bu gibi durumların önüne geçebilmek için okul öncesi öğretmen adaylarına üniversite eğitimi esnasında çocuğu tanıma ve değerlendirmenin yanı sıra uygulamaya dönük eğitim verilmesi de önerilmektedir (Güder *et al.* 2018).

Okul öncesi öğretmenlerinin etkinlik türü bakımından sosyal ve duygusal gelişime ait kazanımlara en az yer verdikleri etkinliklerin alan gezisi etkinliği ve matematik etkinliği olması çalışmada dikkat çeken bir diğer husustur. Bu durumun çalışmanın yapıldığı bölgedeki iklim şartlarından, coğrafi yapıdan ve sosyo-ekonomik koşullardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ağrı ili merkez ilçe de okul öncesi eğitim dönemindeki çocukların alan gezisi yapabileceği müze vs. olmaması bilinmesine karşın yine de bu dönem çocuklarının dört duvar arasına sıkıştırılması, alan gezilerinden mahrum edilmesi kabul edilemez bir durumdur. Çünkü bir ekmeğin fırınına, bir huzur evine, bir hayvan çiftliğine, bir resim atölyesine ve ya bir buğday tarlasına özellikle aile katılımının da sağlanarak düzenlenecek alan gezisi etkinlikleri ile çocuklar gözlem ve inceleme şansı elde ederken hem çok eğlenecek, hem de sosyal ve duygusal gelişim alanında ciddi yol kat edecektir (Kızıldaş & Sak 2018). Burada büyük oranda sorumluluğu başta okul öncesi öğretmenleri ve yöneticilerin yanı sıra il milli eğitim müdürlüğü ve diğer paydaş kurumların üstlenmesi beklenmektedir. Matematik etkinliklerinde sosyal ve duygusal gelişime yönelik kazanımlara yer verilememesinin nedeni olarak ise öğretmenlerin matematik etkinliklerinde belli kalıpları takip ettikleri (Bağcı & İvrendi 2016) ve hizmet içi eğitim ihtiyaçları olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin sosyal ve duygusal gelişime yönelik kazanımlara en çok Türkçe etkinliklerinde yer vermesinin nedeni olarak bölgede anadili Kürtçe olan çocuk sayısının yoğun olması nedeni ile okul öncesi eğitiminin amaçları içerisinde yer alan “*çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak*” (MEB 2013), amacına ulaşma isteği olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları etkinlik planlarında sosyal ve duygusal gelişim alanına yer verme düzeyi araştırılmıştır. Yapılacak farklı çalışmalarla; öğretmenlerin kazanım ve göstergelere yer verme düzeylerinin nedenleri mülakatlar aracılığı ile araştırılabilir. Ayrıca öğretmenlerin etkinlik planlarında bilişsel, psiko-motor, dil ve öz bakım becerilerine yer verme düzeylerinin incelendiği ve nedenlerinin irdelendiği detaylı çalışmalarda alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yazarın Notu

Bu çalışma 21-24 Nisan 2016 tarihinde Antalya’da düzenlenen 25. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Editörün Notu

Makale 2017 yılı içerisinde tarafımıza ulaşmış, hakem süreci henüz tamamlandığı ve yayın hakkı olduğu için bu sayımızda yayınlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Ayyıldız T. (2011). *6 Yaş (60-72 Ay) Çocuklarda Sosyal Beceri Geliştirerek Şiddeti Önleme Programının Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul 2011.
- Bağcı B. & İvrendi A. (2016). “Türkiye’de Okul Öncesi Dönem Matematik Becerileri ve Eğitimi Araştırmaları: Sentez Çalışması”. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi* 23/3 (2016).
- Ball C. (1994). *Start Right: The Importance of Early Learning*. London 1994.
- Barnett W. S., Jung K., Yarosz D. J., Thomas J., Hornbeck A., Stechuk R. & Burns S. (2008). “Educational Effects of the Tools of the Mind Curriculum: A Randomized Trial”. *Early Childhood Research Quarterly* 23/3 (2008) 299-313.
- Bikos K. & Gregoriadis A. (2012). “Moral Judgments of Sociometrically Neglected Children Concerning Their Bullying Experiences in the First Grade”. *International Journal of Humanities and Social Science* 2/3 (2012) 23-33.
- Blair C. (2002). “School Readiness: Integrating Cognition and Emotion in a Neurobiological Conceptualization of Children’s Functioning at School Entry”. *American Psychologist* 57 (2002) 111-127.
- Boyd J., Barnett W. S., Bodrova E., Leong D. J., Gomby D., Robin K. B. & Hustedt J. T. (2005). *Promoting Children’s Social and Emotional Development Through Preschool*. New Brunswick 2005.
- Ceylan Ş. (2009). *Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeğinin Geçerlik-Güvenirlilik Çalışması Ve Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Davranışlarına Yaratıcı Drama Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara 2009.
- Cohen L. & Manion L. (1992). *Research Method in Education*. London-New York 1992.
- Curtis A. (2002). *A Curriculum for the Pre-School Child Learning to Learn*. Londonans New York 2002.
- Denham S. A. & Burton R. (2003). *Social and Emotional Prevention and Intervention Programming for Preschoolers*. New York 2003.
- Dereli E. (2008). *Çocuklar İçin Sosyal Beceri Eğitim Programının 6 Yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya 2008.
- Drummond M. J. (1993). *Assessing Children’s Learning*. London 1993.
- Duncan G. J., Dowsett C. J., Claessens A., Magnuson K., Huston A. C., Klebanov P. & Japel C. (2007). “School Readiness and Later Achievement”. *Developmental Psychology* 43 (2007) 1428-1446. Doi: 10.1037/0012-1649.43.6.1428.
- Early Childhood Education Forum (1997). *Quality in Diversity in Early Learning*. (Draft).
- Elkinson L. & Elkinson N. (2000). “Teaching Parents to Teach Their Children to Be Prosocial”. *Intervention in School and Clinic* 36/1 (2000) 27-37.
- Eisenberg N., Smith C. L., Sadovsky A. & Spinrad T. L. (2004). “Effortful Control: Relations with Emotion Regulation, Adjustment, and Socialization in Childhood”. Eds. R. F. Baumeister & K. D. Vohs, *Handbook of Self-Regulation: Research, Theory, and Applications* (2004) 259-282. New York.
- Eraslan-Çapan B. (2006). *Çocukların Kendilik Değerini Geliştirmede Kendilik Değerini Geliştirme Programı ve Sosyal ve Duygusal Eğitim Programının Etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara 2006.
- Fergusson D. M., Woodward L.J. & Horwood L. J. (2000). “Risk Factors and Life Processes Associated with the Onset of Suicidal Behaviour During Adolescence and Early Adulthood”. *Psychological Medicine* 30/1 (2000) 23-39.
- Gregoriadis A., Grammatikopoulos V. & Zachopoulou E. (2013). “Evaluating Preschoolers’ Social Skills: The Impact of a Physical Education Program from the Parents’ Perspective”. *International Journal of Humanities and Social Science* 3/10 (2013) 40-51.
- Güder S. Y., Alabay E. & Güner E. (2018). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıflarında Karşılaştıkları Davranış Problemleri ve Kullandıkları Stratejiler”. *İlköğretim Online* 17/1 (2018) 414-430.
- Gülây H. (2008). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlilik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- Marmara Üniversitesi, İstanbul 2008.
- Günindi Y. (2010). *Anasının Devam Eden Altı Yaş Çocuklarına Uygulanan Sosyal Uyum Beceri Eğitimi Programının Çocukların Sosyal Uyum Beceri Eğitimi Programının Çocukların Sosyal Uyum Becerilerinin Gelişimine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara 2010.
- Han H.S. (2012). "Professional Development that Works: Shifting Preschool Teachers' Beliefs and Use of Instructional Strategies to Promote Peer Social Competence". *Journal of Early Childhood Teacher Education* 33/3 (2012) 251-268.
- Hemmeter M. L., Santos R. M. & Ostrosky M. M. (2008). "Preparing Early Childhood Educators to Address Young Children's Social-Emotional Development and Challenging Behavior: A Survey of High Ereducation Programs in Nine States". *Journal of Early Intervention* 30/4 (2008) 321-340.
- Hollingsworth H. L. & Winter M. K. (2013). "Teacher Beliefs and Practices Relating to Development in Preschool: Importance Placed on Social-Emotional Behaviours and Skills". *Early Child Development and Care* 183/12 (2013) 1758-1781. Doi: 10.1080/03004430.2012.759567.
- Howse R. B., Lange G., Farran D. C. & Boyles C. D. (2003). "Motivation and Self-Regulation as Predictors of Achievement in Economically Disadvantaged Young Children". *Journal of Experimental Education* 71/2 (2003) 151-174.
- Kızıldaş E. & Sak R. (2018). "Integrating Field-Trip Activities With Other Activities in the Preschool Curriculum: Its Effects on the Preschoolers' Social-Emotional Skills". *International Journal of Child Care and Education Policy* 12/8 (2018).
- Kuru-Turaşlı N. (2012). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı ve Önemi. Ed. G. Haktanır, *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (2012) 1-22. Ankara.
- Kuru-Turaşlı N. (2006). *6 Yaş Grubu Çocuklarda Benlik Algısını Desteklemeye Yönelik Sosyal-Duygusal Hazırlık Programı'nın Etkililiğinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul 2006.
- Kupersmidt J. B. & Coie J. D. (1990). "Pre Adolescent Peer Status, Agreesion, and School Adjustment as Predictors of Externalizing Problems in Adolescence". *Child Development* 61/5 (1990) 1350-1362.
- Ladd G. (1990). "Having Friends, Keeping Friends, Making Friends, and Being Liked by Peers in the Classroom: Predictors of Children's Early School Adjustment". *Child Development* 61/4 (1990) 1081-1100.
- Ladd G. W., Kochenderfer B. J. & Coleman C. C. (1996). "Friendship Quality as a Predictor of Young Children's Early School Adjustment". *Child Development* 67/3 (1996) 1103-1118.
- Lillvist A., Sandberg A., Björck-Åkesson E. & Granlund M. (2009). "The Construct of Social Competence How Preschool Teachers Define Social Competence in Young Children". *International Journal of Early Childhood* 41/1 (2009) 51-68.
- Masten A. S. & Coatsworth J. D. (1998). "The Development of Competence in Favourable and Unfavourable Environments: Lessons from Research on Successful Children". *American Psychologist* 53 (1998) 205-220.
- McClelland M. M., Cameron C. E., Wanless S. B. & Murray A. (2007). "Executive Function, Behavioral Self-Regulation, Andsocial-Emotional Competence: Links to School Readiness". Eds. O. N. Saracho & B. Spodek, *Contemporary Perspectives on Social Learning in Early Childhood Education* (2007) 83-107. Charlotte.
- McClelland M. M., Morrison F. J. & Holmes D. L. (2000). "Children at Risk for Early Academic Problems: The Role of Learning-Related Social Skills". *Early Childhood Research Quarterly* 15/3 (2000) 307-329.
- MEB (2013) "Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı". Kaynak: <<https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>>.
- OBADER (2013). "Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi". Kaynak: <<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/duyurular/036-ve-3772-aylik-cocuklara-yonelik-programlar>>.
- Özbey S. (2009). *Anaokulu ve Anasının Davranış Ölçeği'nin (PKBS-2) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara 2009.

- Özdemir-Topaloğlu A. Ö. (2013). *Etkinlik Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Çocukların Akran İlişkilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya 2013.
- Pekdoğan S. (2016). "Hikâye Temelli Sosyal Beceri Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi". *Eğitim ve Bilim* 41/183 (2016) 305-318.
- Pianta R. C., Barnett W. S., Burchinal M. & Thornburg K. R. (2009). "The Effects of Preschool Education: What We Know, How Public Policy is or is not Aligned With the Evidence Base, and What We Need to Know". *Psychological Science in the Public Interest* 10/2 (2009) 49-88.
- Rimm-Kaufman S. E., Pianta R. C. & Cox M. J. (2000). "Teachers' Judgments of Problems in the Transition to Kindergarten". *Early Childhood Research Quarterly* 15/2 (2000) 147-166.
- Rivers S. E., Tominey S. L., O'Bryon E. C. & Brackett M. A. (2013). "Introduction to the Special Issue on Social an Emotional Learning in Early Education". *Early Education and Development* 24/7 (2013) 953-959. Doi:10.1080/10409289.2013.825364.
- Rubin K. H., Bukowski W. M. & Parker J. G. (2006). "Peer Interactions, Relationships, and Groups". Eds. W. Damon, R. M. Lerner & N. Eisenberg, *The Handbook of Child Psychology: Vol. 3. Social, Emotional, and Personality Development* (2006⁶) 571-645). New York.
- Serpell Z. N. & Mashburn A. J. (2012). "Family-School Connectedness and Children's Early Social Development". *Social Development* 21/1 (2012) 21-46.
- Seven S. (2006). *6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ile Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara 2006.
- Tremblay R. E., Masse B., Perron D., Leblanc M., Schwartzman A. E. & Ledingham J. E. (1992). "Early Disruptive Behavior, Poor School Achievement, Delinquent Behavior, and Delinquent Personality: Longitudinal Analyses". *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 60/1 (1992) 64-72.
- Yıldırım A. & Şimşek H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Sosyal Araştırma Yöntemleri*. Ankara 2006.
- Yüksel S. (2011). "Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyelerinin Öğretmen Yetiştirme Sistemine İlişkin Düşünceleri (Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Örneği)". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 11/1 (2011) 179-198.
- Zigler E. F. & Bishop-Josef, S. J. (2006). "The Cognitive Child vs. the Whole Child: Lessons from 40 Years of Head Start". Eds. D. G. Singer, R. M. Golinkoff, & K. Hirsh-Pasek, *Play=Learning: How Play Motivates and Enhances Children's Cognitive and Social-Emotional Growth* (2006) 15-35. New York.
- Webster-Stratton C., Reid J. M. & Stoolmiller M. (2008). "Preventing Conduct Problems and Improving School Readiness: Evaluation of the Incredible Years Teacher and Child Training Programs in High-Risk Schools". *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 49 (2008) 471-488.
- Wang J., Elicker J., McMullen M. & Mao S. (2008). "Chinese and American Preschool Teachers' Beliefs About Early Childhood Curriculum". *Early Child Development and Care* 178/3 (2008) 227-249.

